

3. Orrialdean larraintzen du

Bigarren Pausoa

Batasunaren lehen maila lortuta dago. Berau teori-koa izan da, aditz* eta lexiko batu baten bila abiatzekoa. Honez gero, bai bata eta bestea erdietsita*, edo eta erdiesteko puntuan daude. Gazteen artean giroa ezin hobe-koa da, eta Herri osoak begi onez dakusa harturiko ba-tasun bidea.

Baina orain bigarren pausoa dator: batasuna finka-tzekoa. Honetarako, Herriari irakatsi behar zaio batasun-hau, eta honek denbora behar du.

Gauza jakina da, euskara, hizkuntza bezala, hau da, gramatika-lege eta hitz pilo aberats bat duen aldetik, oso trebe eta oparoa* dela mende* honetako kultura adie-razteko; baina, hizketa bezala, hau da, jendeak hitzez darabilan zerbait den aldetik, ez dela hain aberatsa zori-tzarrez. Hau hizkuntza guztietan gertatzen ohi da, hots, amaren hizketa ez da kultura adierazten duena, eskolan aberasturiko hizkuntza baizik. Euskaldunok, ordea, ez du-gu geure hizkuntzaren eskolarik ukan, eta horregatik nekez balia gaitzake baserriko hizketaz kultur gaitara-ko. Hizkuntza ikasi beharrez gaude, beraz, euskara goi-mailako hizkuntza bat izan dadin nahi badugu behintzat.

Lehenengo orrialdetik

Sinets ezina badirudi ere, kohete* bat kontsidera-tzen badugu —beronen abiada argi abiadarekin konpara-daiteke—, kohetea doanarentzat astiroago pasatzen da denbora guretzat baino. Hala ere, abiada hau uniformeak balitez, esan duguna errelatiboa da; eta kohetea doa-nak uste du, gure denbora dela astiroago doana. Mugit-iboa absolutu bilaka* liteke; eta honela gizon bat kohe-te batetan joango balitz segunduko 280.000 km. abiada-rekin, eta handik hamar urtetara baletor, Munduan hoge-i-tazortzi urte iraganik* legozke. Haren lagunak, hemezor-tzi urte gehiago bizi izanik, zaharragoak lirateke.

Denboraren aldaketarekin batera, beste aldaketa ba-tzuk pairatzen* dituzte gorputzek. Espazioa hertsatu*, laburtu egiten da abiadarekin, abiadaren sentiduan; eta, alderantziz*, masa haunditu. Fenomeno hau ikusiz, Ein-s-teinek pentsatu zuen, erlazio sakona zegokeela* masa eta energiaren artean, eta erlazio hori lortzea* ere po-sible zatekeela*. Masa ez da besterik, energia kontzen-tratua baino. Energiarekin masa haunditzen dela ikusirik, Einsteinek susmatu zuen, alderantziz ere egin ahal zite-keela, hau da, masa deseginez energia bihur* zitekeela. Horren ondorioz, $E = mc^2$ formula famatua dugu. Formu-la honetaz baliatuz, ikus dezakegu, gramo bat materia guztiz desegin bageneza, 2.000 Tn. ikatzek ematen duen pareko energia lor* genezakeela. Eta horren frogantza* hor ditugu zorioneko bonba atomikoak.

Beste ondorio batzuk ere atera ditzakegu; baina, nik-uste, erakutsi ditugunekin nahikoa dugu, teoria honen garrantziaz jabetzeko.

J. R. ETXEBARRIA

bageneza, bagengi
laukute, deuskue, digute
dezagun, daigun
dezagugu, daigegu
ditzagun, daiguzan
ditzakegu, daigeguz
genezake, geinke

legozke, legokez
zaiku, jaku, zaigu
zeuden, egozen
zitekeen, eiteken
zitzaizen, jaken
zitzaizkien, jakezen
zizkien, eutsezan

Idazle batek, euskararen sekretu guztiak jakin arre-alfer alferrik idatziko du euskara aberats horrekin, ger-irakurleek aditzen ez badute. Euskara, komunikabid-bat den aldetik, jendeak ulertzeko zerbait da, eta e-idazle batek zenbat dakien frogatzeko* bitxi bat. Bera-jendea pixkana pixkana irakatsiaz joan behar dugu, et-ez, batzuek egiten duten bezala, den dena arrapaladan-emenen.

Egia da, idazleak ahalik eta errazen idatzi behar due-la; baina ez da arrazoi ttipiagooa, irakurleak berak ere hitz berriak ikasteko ahalegintxo bat egin behar duela. Bien arteko harremana behar da, beraz. Idazleak Herria-entzun eta beronengandik ikasi ere egin behar du, eta Herriak ere idazleengandik datorkion kultura onartu eta mamitu beharra duke*. Kultur iraultza* bat behar dugu, eta beronetan denok hartu behar dute parte; egiazko iraultza bat izateko, Herri osoarekikoa izan behar due-lako.

Batzuek uste dute, euskara batua euskara gaitza izan behar dela; eta hori gezur galant eta ustel bat besterik ez da. Ba dakigu, kultura haundiko gai baitzuk esplika-tzeko ezin erabil daitekeela hizkera errax bat, gaiak be-rak hitz zailak eskatzen dituelako; baina ba dirudi, ba-tzuek aproposko hizkuntza ilun eta gaitz bat darabilatela, eta hori, argiro dago, ez da euskara batua zabaltzeko bi-derik onena.

Beste batzuk, idazle zail hoierruz*, beldur dira eta ez dira ausartzen* euskaraz idaztera, behar haina* ez dakitelakoan. Guztioi nik kontseilu bat emanen nieke. Ez kasurik egin idazle hoierruz, eta has zaitezte zuek eus-kara batu erraxean idazten. Ez lotsarik ukan. Apurka apur-ka zuek ere gure hizkuntzaren korapilo guztiak ikasiko dituzue; baina kontuan hartu behar duzue, ez duela inork ibiltzen ikasiko, beti erortzearen* edo jaustearen beldur bada. Has zaitezte herrietako berriekin. Segi gero gai goratuagoekin, eta ekin hurrengoan beste arazo gaitzago batzuekin. Idatziaz idazten ikasten da, eta irakurriaz ira-kurtzen. Eraman dezagun aurrera, guztion artean, geure Euskal kultur iraultza.

Euskara biziko bada, geuk bizi eraziko dugu, orain-go euskaldun guztiok, zaharrek eta gazteok, ttikitako eta berriok. Baina elkarrekin joka dezagun. Izan bedi bata-suna ez hizkuntzarena soilki*, baizik bihotzena ere.

ZUZENDARITZA

dakusa, dakus, ikusten du
daude, dagoz
dezagun, daigun

nieke, neuskioe
zaio, jako

ANAITASUNA Bizkaia
Hamabosterokoa.

Zuzendari: Anjel Zelaieta.

Zuzentzaile: Imanol Berriatua.

Idazkola eta banakolaren buru: Josu Torre.

Bulegoak: Jardin Txikerra 1, Bilbako-12.

Inprimatzaile: AMADO, Mazarredo 35, Bilbao-9.

Irarle: RALI, Particular de Costa 12-14, Bilbao-10.

XX. urtea.

D.L.: BI-1.753 - 1967.